

PRAVNA I POSLOVNA ETIKA

dr Andreja Mihailović

Pretpostavke tradicionalne etike

Stanje čovjeka je jednom zauvek utvrđeno - ono je dato čovjekovom prirodom i zadato prirodom stvari;

Na toj osnovi se jednostavno i bez teškoća može utvrditi šta je ljudski ispravno, a šta nije

Usko je ograničena čovjekova odgovornost jer je ograničena dosežnost njegovog djelovanja - granice čovekovog djelovanja su granice njegove odgovornosti

Etika i tehnologija

Imajući u vidu da se poslovna etika bavi ljudskim djelanjem i poslovnim vladanjem, onda to znači da su izmjenama prirode ljudskog delanja neophodne promene u poslovnoj etici, budući da su se promijenile suština i granice ljudske djelatnosti

Novi objekti materijalnog delanja, a posebno novootvorene sposobnost savremene tehnike i tehnologije nameću novu dimenziju etickog znacaja.

Promjene koje donosi opšta kompjuterizacija sveta često dovode u pitanje stare definicije mnogih pojmova, praksi i institucija.

Kako bi trebalo rešavati savremene probleme u odnosu poslovne etike i tehnologije?

Prema tradicionalističkom stanovištu sve što je potrebno jeste da tradicionalne moralne norme, primijenimo na nove situacije stvorene informacionom tehnologijom – da se već poznate socijalne i moralne norme proširuju i prilagođavaju novim situacijama.

Po modernom stanovištu predlaže se uvođenje sasvim novih koncepta – kibernetike, etike tehnologije i kompjuterske etike

ETIKA TEHNOLOGIJE

Pojavom ličnih računara i interneta mnogima je pružena mogućnost da komuniciraju na velikim daljinama, vrše monetarne transakcije, dele multimedijски sadržaj

Tehnološki napredak uvodi nove etičke izazove

Jedna od oblasti etike koja je usko vezana za računarsku etiku je etika tehnologije

Popularna stanovišta etike tehnologije:

Tehnicizam - Mišljenje da je tehnologija korisna kao alat i da njenom upotrebom možemo da unaprijedimo ljudsko društvo - Ideja je da će jednog dana ljudi moći da riješe sve praktične probleme korišćenjem tehnoloških alata i metoda.

Optimizam - Vjerovanje da tehnologija pozitivno utiče na ljudsko društvo i da je moralno dobra. Za razliku od tehnicizma ovde tehnologija nije samo alat već je usko povezana sa identitetom čovjeka.

Skepticizam - Mišljenje da tehnološki napredak čini štetu društvu. Kako društvo napreduje tehnološki, tako i nazaduje u slobodi i psihičkom blagostanju.

KOMPJUTERSKA (RAČUNARSKA) ETIKA

Sa razvojem tehnologije, ljudi dobivaju sasvim nove mogućnosti upotrebe tehnologije, međutim u takvim slučajevima ili nedostaje regulative ili je postojeća regulativa neadekvatna.

Stoga je osnovni zadatak kompjuterska etike odrediti što je potrebno napraviti u takvim situacijama, predlagati regulativu i određene akcije

Kompjuterska etika je prvi put je spomenuta u radovima profesora Norberta Vintera 1940-ih računalna etika

Ona predstavlja poseban aspekt primijenjene etike koja se bavi proučavanjem postupaka, vrijednosti i praksa prilikom upotrebe digitalnih uređaja, a da se pri tome ne krše moralne vrijednosti i vjerovanja pojedinaca, organizacija ili drugih subjekata

Deborah Johnson u svojoj knjizi "Kompjuterska etika" je naglasila da računari ne stvaraju nove etičke probleme, nego samo daju novu perspektivu terminima kao što su vlasništvo, privatnost, moć i odgovornost.

Valter Maner je definisao kompjutersku etiku kao „disciplinu koja proučava etičke probleme koje stvara ili čije rešavanje otežava primena kompjuterske tehnologije“, smatrajući da studije kompjuterske etike „predstavljaju novu verziju standardnih moralnih problema i dilema koja pogoršava već postojeće probleme i tjera nas da primenjujemo postojeće moralne norme u novim i nedovoljno istraženima realmima stvarnosti“.

Terel Vord Binum je 1989. godine razvio još širu definiciju kompjuterske etike, bazirajući se na polaznoj Murovoj definiciji: "kompjuterska etika identifikuje i analizira uticaj informaci-onih tehnologija na neke društvene vrednosti kao što su zdravlje, bogatstvo, rad, mogućnosti, sloboda, demokratija, znanje, privatnost, bezbjednost, samoostvarenje“.

Već 1990. godine Donald Goterbarn se zalagao za drugačiji pristup kompjuterskoj etici, posmatrajući je kao segment profesionalne etike, povezanom najviše sa pravilima i principima obavljanja poslova kompjuterskih profesionalaca.

Krystyna Górnjak-Kocikowska 1995. godine objavljuje tezu da će kompjuterska etika postati sasvim odvojena etika i dobiti karakter globalne etike, imajući u vidu činjenicu da internet i računari ne poznaju granice.

1. Pristup nepostojanja (eng. No resolution approach) - Po ovom stavu računarska etika ne treba da postoji, odnosno nema osnove za njeno postojanje. Ovo je danas generalno odbačena teorija.

2. Profesionalni pristup (eng. The professional approach) - Računarska etika je striktno profesionalna etika i obuhvata moralne probleme rada računarskih profesionalaca.

3. Radikalni pristup (eng. The radical approach) - Računarska etika je nova jedinstvena grana etike koja zahteva novi pristup problemima.

4. Konzervativni pristup (eng. The conservative approach) - Računarska etika je podgrana primenjene etike. Ovaj pristup vezuje računarsku etiku za stare makroetike teorije i računarski problemi se gledaju kao novi oblici starih problema.

5. Inovativni pristup (eng. The innovative approach) - Modifikovan konzervativni pristup. Računarska etika je podgrana primenjene etike, ali uvodi nove probleme i zahteva reviziju starih etičkih teorija.

U naučnoj literaturi se može pronaći pet pristupa računarskoj etici:

KIBERNETIKA

Porijeklo termina – „kibernetika“ se vezuje za društvene i humanističke nauke, a ne za tehničke, kako se obično misli

O kibernetici je govorio još i Platon u svom djelu Dijalozi, a potom i u djelima Država i Gorgija

Raspravljajući o „vjestini upravljanja“, Platon upotrebljava izraz „kibernetes“, koji u svom bukvalnom smislu označava „kormilara“ broda, a u prenosnom smislu označava „upravljača“, tj. onog koji vlada vještinom upravljanja provincijom.

Polazeći od toga, sama vjestina upravljanja označava se kao „kormilarenje“ - kibernetika, u smislu kako je Norbert Viner definisao

Kibernetika - nauka o upravljanju oslonjena na teoriju informacija, razvoj komunikacionih modela i proučavanje povratnih sprega kao i kontrolnih mehanizama prenošenja informacija i upravljanja.

Razlikuje se od empirijskih nauka po tome što se ne interesuje za materijalnu formu, nego za organizaciju, obrazac i komunikaciju kod cjelina.

Konceptualni osnovi

U svojoj knjizi „Ljudska upotreba ljudskih bića“, Viner je formulisao „Velike principe pravde“ kojih svi pojedinci i organizacije treba da se pridržavaju:

Princip jednakosti - ono što je pravedno za A, mora da bude pravedno i za B i kada oni zamijene mjesta.

Princip slobode - pravda zahtijeva slobodu svakog ljudskog bića da razvija svoju slobodu u skladu sa punim kapacitetima i mogućnostima koje mu se pružaju.

Princip dobročinstva: pravda zahtijeva dobru volju među ljudima i da ljudi ne poznaju granice humanosti.

► *Hvala na pažnji!*